

ДО

Таня Георгиева
Зам.- министър, МЗХ

Елена Иванова
Директор на Дирекция „Развитие на селските райони“,
МЗХ

Стефан Спасов
началник на отдел „ВОМР“ в Дирекция „РСР“ в МЗХ

Нели Кадиева
Председател на Асоциация „Българска национална
ЛИДЕР мрежа“

Силвия Георгиева
Изпълнителен директор НСОРБ

Димитър Ванев, Директор на дирекция “Трансфер на
знания и умения”, НССЗ

Ивана Мурджева,
Председател на НСМСФП

13/06/2023

Относно: Предложения за промени в Критериите за оценка на стратегиите за ВОМР и промени в Указанията

Уважаема г-жо Георгиева,

Уважаеми дами и господа,

Развитието на селските райони в Европа се характеризира с процеси, които се определят като „свиване на селските райони“, което е едновременно демографско и икономическо явление. Това свиване е част от по-дълготрайни тенденции в европейското териториално реструктуриране, където селското стопанство е станало по-малко трудоемко, а икономическият растеж и растежът на заетостта в него прогресивно намаляват за сметка на по-големите градски центрове. Изборът на работа, водещ до миграцията от селските райони в градските региони, особено на по-младите и по-добре образованите хора, води до трайно обезлюдяване с бавно „изтичане на мозъци“ и отрицателен демографски баланс на населението. Така свиването на селските райони става показателна за по-широка структурна криза на икономическия пазар и пазара на труда, а селските райони все повече стават периферни в задълбочаващото се градско-селско разделение, което пък води до влошаване на наследените недостатъци на селските райони.

Необходими са нови политики за развитието на селските райони, които разглеждат свиването не само като проблем, а и като потенциална положителна възможност. Приемането на свиването може да спомогне за преориентиране на политиките в селските райони и

инвестиционните решения за развитие, насочено към по-екологосъобразни, с по малобройно население селски региони и намирането на нови иновативни решения, водещи до модернизиране на държавните и обществените услуги чрез по-цялостни, проактивни и местно ориентирани стратегии, в съответствие с реалностите на XXI-ви век. Това изисква координирани и водени на национално ниво интервенции и планирана стратегическа координация на двата вида политики - както на тези ориентирани към растеж, така и на тези ориентирани към адаптация и специфично разработени в съответствие с местните условия

Концепцията за „интелигентни селища“ е иновация на подхода за устойчиво планиране на ниво селища в селските райони, подпомагаща развитието на селските райони като част от регионални системи в контекста на националната система за планиране на развитието. Тя се очаква да бъде прилаган в селските райони като цялостен подход на основата на стратегия (или концепция) за неговото приложение и/или като отделни, самостоятелни иновативни социални, технологични и/или цифрови решения, съответстващи на принципите на тази концепция.

Към момента тази концепция е нова и относително непозната сред основни заинтересовани от нейното прилагане страни в България. Въпреки това нейното въвеждане и прилагане в селските райони в България би било полезно и е определено необходимо. Това би довело до развитие на нов вид политики за развитие на селските райони и добавяне на различна допълнителна стойност и ефект към другите налични подходи за териториално развитие. Нейното въвеждане се налага на основата на наличието на следните фактори:

- нивото и тенденциите в развитие на селските райони в България, които предполагат търсенето на нови политики за подкрепа
- тенденциите в развитието на индустриалното развитие и нововъзникващи технологии и тяхното влияние върху начина на живот и производство в селските райони и
- нивото на адаптиране на България и в частност на селските райони към последното, които
- предполагат необходимостта от цифров и технологичен преход, т.е. трансформирането и адаптирането на селските райони към възникващите нови технологии и основно към прилагане и използване на цифрови такива
- новата макрорамка на ЕС и нейните възможности, очаквания и изисквания за приложения в селските райони в ЕС

В рамките на одобрените СП по ОСП в страните от ЕС¹ концепцията за интелигентни селища² се разглежда като инструмент за подпомагане на селските общности за тестване на иновативни решения, включително цифрови, технологични, социални иновации, чрез справяне с някои от основните и неотложни предизвикателства на селските райони като обезлюдяване, липса на основни услуги и икономически възможности, енергийна криза, липса на свързаност.

Стратегии за интелигентни селища са планирани в СП по ОСП или чрез стратегии за местно развитие по LEADER, и/или в контекста на самостоятелни интервенции за инфраструктурни инвестиции, основни услуги и проекти за сътрудничество.

В зависимост от СП по ОСП, подкрепата чрез LEADER често интегрира прилагането на концепцията за "интелигентни селища" като хоризонтална тема и чрез общи групови проекти. Седем държави членки (SE, ES, FI, HU, LT, IT и PL) вече включват конкретни цели за подкрепа на 629 стратегии за интелигентни селища (това е на ниво одобрени СП по ОСП и преди да е започнал процеса на планиране в рамките на LEADER и техният брой ще нарасне съществено след като бъдат одобрени стратегиите на МИГ във всички страни от ЕС).

¹ Approved 28 CAP Strategic Plans (2023-2027) Summary overview for 27 Member States Facts and figures

² Smart villages concept или концепция за интелигентни селища е общоприетия термин и може да се приема като синоним на подхода „интелигентни селища“. В същото време на ниво планиране за прилагане на този подход се използват най-често опростена стратегия или концепция за това. Т.е. получава се дублиране на използваните термини, които в единия случай означават подход, а другия опростена стратегия.

Във връзка с процеса на одобрение на критерии за оценка на стратегии за ВОМР внасяме следните предложения до МЗХ:

1. **Предложение за изменения на предложените критерии** с въвеждане на нова категория критерии „Иновативност на стратегиите“, което се основава на изискването към стратегиите за ВОМР („*Всяка стратегия за ВОМР следва да води до устойчиво развитие на териториите, на която ще се прилага, чрез подкрепа на въвеждането на иновации (иновативни практики, методи, процеси, подходи и др.) на териториите на МИГ ...*“). Предложението е насочено към постигане на два ефекта – подкрепа на въвеждането на иновации чрез всяка стратегия на МИГ и стимулиране на планирането на концепции за интелигентни селища в рамките на част от стратегиите.
2. Предложение за промени в Указанията към МИГ. Успешното въвеждане и прилагане на нов подход като подхода „интелигентни селища“ предполага наличие на система от предпоставки и условия. Първоначалното такова е наличието на ясна институционална визия, която е разбираема за основните заинтересовани страни. За целта предлагаме УО на СП по ОСП да предложи повече разяснения в сегашните Указания за МИГ, или да предложи друга форма на представяне на своята визия за прилагане на подхода „интелигентни селища“ в рамките на стратегии за ВОМР.
3. Предложения за осигуряване на институционален процес на подпомагането на въвеждането на подхода за интелигентни селища в България. Това предложение всъщност е част от направените предложения от Работната група към проект Smart Rural 27 и ТРГ №5 към НСМ „Подкрепа за Smart villages в България“, направени през септември 2022 год., които за съжаление до този момент не са взети предвид.

Освен това прикрепяме към това писмо и описание на процеса за подкрепа за въвеждането на подхода „интелигентни селища“ с резюме на направените до момента предложения в рамките на BG SV Lab и Националната селска мрежа.

Изразяваме подкрепа на направените до момента първи стъпки за въвеждане и прилагане на подхода „интелигентни селища“ в България чрез прилагането на подхода ВОМР в рамките на СП по ОСП, както и заявяваме готовност за бъдещо съдействие при изразяване на необходимост от ваша страна.

С уважение,

Методи Методиев

Национален експерт на проект Smart Rural 27
Работна група към проекта Smart Rural 27 (BG SV Lab)